

DESCHIDERI CĂTRE VALORI ACADEMICIANUL HARALAMBIE CORBU LA 85 DE ANI

Născut la 15 februarie 1930, în satul Dubăsarii Vechi, azi raionul Criuleni

Critic și istoric literar, domeniul științific: literatura modernă și contemporană, probleme de teorie literară și literatură comparată.

Doctor habilitat în filologie (1975), profesor universitar (1995).

Membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (1984).

Activitatea academicianului Haralambie Corbu e marcată de deschiderea către valorile patrimoniului nostru spiritual și cultural. Pentru a conștientiza contribuția generației de critici și istorici literari din care face parte și omagiatul nostru este necesar să revenim la disputele în jurul valorificării moștenirii literare. În anii 1920 – 1930, în RASSM Lehtțir și Vainberg lansau teza: „Dacă alte literaturi au lăsat vreo moștenire literară, care poate măcar puțin să fie folosită după revoluție, literatura moldovenească așa moștenire nu a avut. Și dacă noi om pune întrebarea ce putem lua din literatura noastră de ieri, apoi om primi un singur răspuns – nică”.

Cam aceleași atitudini proletcultiste, în esență, atestăm și în anii 1940 – 1950 ai secolului trecut, desigur, agravate de problema identității naționale. Anume în primul deceniu postbelic, dar și mai târziu, Eminescu, Creangă continuă să fie considerați clasici ai literaturii române și moldovenești. În paranteză fie spus, în mintea unui *Big Brother*, Eminescu scria *Somnoroase păsărele* cu o mână în română, cu alta în moldovenească. Nu e de mirare că un Ramil Portnoi, evreu de naționalitate, de exemplu, care edita poeziile clasicului, putea fi învinuit de naționalism românesc.

De regulă, editarea clasicilor avea la bază un principiu extraliterar: mai întâi, locul nașterii, luându-se în calcul hotarele statului Moldovenesc, ca, ulterior, principiu suprem în „estimările estetice” să devină Prutul. Este adevărat că un Vasile Coroban editează pe ardeleanul George Coșbuc care, ca să folosim o expresie la modă pe atunci, „încălca”, desigur, concepția oficială de editare a clasicilor. Începând cu anii 1960, problema valorificării moștenirii literare este abordată cu deosebită stringență în disputele inițiate

de revistele de specialitate de la Moscova (*Voprosi literaturi*) și Chișinău.

Într-un context totalmente neprielnic manifestării spiritului național se afirmă criticii Simion Cibotaru, Haralambie Corbu, Ion Racu, Ion Vasilenko, Ramil Portnoi, Vasile Coroban, Efim Levit, Constantin Popovici, Eugen Rusev ș. a. Este timpul când în centrul abordărilor exegetice se acorda prioritate problemelor metodologiei de creație, caracterului de clasă și partinic al literaturii, ideologiei, insistându-se nu atât pe identitate, cât pe un specific al diferenței, încurajând pe slugoii sistemului totalitar, cum a fost, de exemplu, un academician Iosif Vartician.

De aici și dificultățile promovării valorilor românești. Decenii la rând, paradoxal, nu a fost editată opera completă măcar a unui mare clasic. În schimb, aveau undă verde poezii primelor cincinale: Mihail Andriescu, Coșărău, Nistor Cabac, Pavel Chioru, Leonid Corneanu; prozatori ca Ion Canna, Dumitru Marcov, Lev Barschi, Ion Ceban și mulți alții. Munca aceasta răspundea la comanda socială, la îndemnul lui Bodiul, cel mai aprig românofob pe care l-a avut Moldova vreodată.

Anume H. Corbu și generația sa, în pofida politicii și dogmelor oficiale, au încercat să promoveze pe Vasile Alecsandri, Constantin Negruzzi, Ion Creangă, Mihai Eminescu, B.P. Hasdeu, Dimitrie Cantemir ș.a. Anume în anii 1960, în perioada dezghețului hrușciovian, apar cele mai importante lucrări, dintre care reținem monografiile: *Dramaturgia lui Vasile Alecsandri* (1962), *Omagiu lui Ion Creangă, (culegere de articole scrise cu prilejul împlinirii a 120 și 125 de ani de la nașterea lui Ion Creangă)* (1963); *Alecsandri și teatrul* (1973); *Наследие Дмитрия Кантемира и*

современность (Moștenirea lui D. Cantemir și contemporaneitatea, în colaborare cu Lazăr Ciobanu, în limba rusă) (1976).

Grăitoare pentru această etapă sunt culegerile de articole: *Eminescu și Alecsandri* (1959); *Folclorul în creația lui Costache Negruzzi* (1968); *Proza lui Mihail Kogălniceanu* (1968); *Alecu Russo și cultura populară* (1969); *Dramele istorice ale lui B. P. Hasdeu* (1966); *Aspecte ale gândirii estetice patruzeciote: [priviri asupra literaturii și a mișcării literare din această perioadă, 1848]* (1974); *Folclorul în creația și conștiința artistică a lui Constantin Negruzzi* (1982); *Actualitatea lui Constantin Stamati* (1986). Am făcut această trecere în revistă pentru a observa că autorul le reia în 1990 într-o amplă sinteză *În lumea clasicilor*.

În opinia noastră, activitatea academicianului Haralambie Corbu poate fi împărțită în două etape importante: de până la anii '90 și de la '90 încoace. Anume după 1990 criticul și istoricul literar Haralambie Corbu trăiește o a doua tinerețe, lărgindu-și aria de preocupări, în vizorul exegetului intrând și I. L. Caragiale, Ion Agârbiceanu, Constantin Stere, Onisifor Ghibu, Alexei Mateevici, Gheorghe V. Madan, Ion Druță, Paul Goma ș.a. Deosebit de elocventă este chiar și o simplă trecere în revistă a materialelor semnate în acești ani. *Discursul direct: aspecte ale publicisticii eminesciene* (2000); *Deschideri către valori: studii, eseuri, atitudini* (2003); *Dincolo de mituri și legende: [studii, eseuri, atitudini]* (2004); *Constantin Stere și timpul său: [schiță de portret psihologic]* (2005); *Fața ascunsă a cuvântului: studii și eseuri literare* (2007); *Dinastia Cantemireștilor: sec. XVI-XVIII în colaborare cu Andrei Eșanu și Ion Druță* (2008). Reeditează monografiile: *Vasile Alecsandri și teatrul: studiu monografic* (2010); *În lumea clasicilor: sinteze și interpretări* (2012). Zilele acestea ne-a venit cu un volum inedit, *Revenire la valori. Câteva popasuri în domeniul literaturii artistice și al științei* (2014).

Noile orientări ale criticii lui H. Corbu se evidențiază în studiile și articolele de sinteză, precum *Denunțarea de limbă română este singura adevărată; O personalitate politică și culturală de excepție: Onisifor Ghibu*, București, 1995; *Național și universal la Mihai Eminescu; Latinitatea neamului în opera lui Vasile Alecsandri*, 1996; *Cu Gheorghe V. Madan prin Basarabia de odinioară*, 1997; *Antimiticul Ion Luca Caragiale*, 1997; *Paul Goma – destin basarabean*, 1999; *Poporanismul lui Constantin Stere ca doctrină științifică și mesaj socio-uman; Constantin Stere – anteromancierul; Ion Agârbiceanu și Basarabia*, București, 2002; *Vocația literar-artistică a politicianului Constantin Stere*, 2005 etc.

Teza fundamentală în demersul exegetic al academicianului e reductibilă la o formulă consacrată, *clasi-*

cii sunt mereu actuali. Iată de ce, H. Corbu este mereu preocupat și fascinat de cele mai luminate minți românești: „scrise cu litere de aur în istoria propriului neam...”. Iar subiectele sunt tratate în lumină nouă. Astfel, de exemplu, Mihail Kogălniceanu este plasat alături de Harriet Beecher Stowe și romanul ei *Coliba lui Moș Toma*, dezvăluind impactul modelului american asupra lui M. Kogălniceanu în tratarea unor aspecte ale sclaviei în context național și universal.

Într-o nouă viziune este abordat Ion Luca Caragiale și satira sa *Antimiticul Ion Luca Caragiale*, raportat la zilele noastre prin comedia sa *O scrisoare pierdută*.

De o atenție aparte se bucură subiectul legat de Vasile Alecsandri și latinitatea neamului românesc.

În ultimul timp atenția exegetului e orientată către procesul literar din Basarabia. Reținem aici: *Alexei Mateevici. Poetul și profetul; Alexei Mateevici în fața posterității și Ieșirea din labirint; Cu Gheorghe V. Madan prin Basarabia de odinioară, Pe valorile vremii*, cu o descriere minuțioasă a revistei *Viața Basarabiei*. Absolut noi sunt observațiile criticului despre *Astra Basarabeană*, descendentă din *Astra ardeleană*. Ambele aveau drept scop principal: „apărarea drepturilor culturale și naționale ale românilor...” aflați sub asupriri străine. Reia în vizor personalități cu mare dragoste de Basarabia: Grigore Pisculescu, pseudonimul lui Gala Galaction.

Dar între toate aceste subiecte trebuie remarcați Constantin Stere și Paul Goma, în care se insistă asupra destinului de basarabeni-tipici. *Un alt „singur împotriva tuturor”: Paul Goma*. În ceea ce privește personalitatea lui Constantin Stere și romanul său *În preajma revoluției*, criticul semnează un studiu monografic cu certe contribuții exegetice. În *Triumful și calvarul lui C. Stere* se face o incursiune în istoria exegezei și se încearcă să se dea un răspuns la întrebările: De ce? Care e cauza? Cine e vinovatul? de situația creată în jurul personalității lui Stere, cu titlul generic *Cazul Stere*. Haralambie Corbu revine la specificitatea romanului, reflectând cu argumente irefutabile. În *Constantin Stere: În preajma revoluției. Între roman și memorii* se verifică prin probe problema autenticității romanului-fluviu, iar între memoriile și romanul criticul dă prioritate romanului. Interesantă e paralela între Constantin Stere și Liviu Rebreanu, în care sunt identificate influențe reciproce care le-au avut aceste două „personalități de excepție ale culturii și gândirii române”.

Cu alte cuvinte, în momentele ei esențiale și în tendința sa fundamentală, activitatea academicianului, ajuns la o vârstă venerabilă, se înscrie în opera de valorificare, promovare și popularizare a marilor valori din ultimele două secole ale spiritualității românești.

Dr. Vlad Caraman